

8. PRZESZŁOŚĆ ŹRÓDŁEM INSPIRACJI MIĘDZYPOKOLENIOWEJ

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Czerpanie z dorobku wcześniejszych pokoleń, korzystanie z osiągnięć cywilizacji jest cenną lekcją przenikania się kultur i źródłem inspiracji. Współpraca międzypokoleniowa może być skutecznym narzędziem zaspokajania potrzeb różnych grup i rozwiązywania lokalnych problemów, wymaga jednak otwarcia się na potrzeby innych, wrażliwości, szacunku dla doświadczeń i oczekiwań drugiej strony.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój duchowo-moralny.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Formowanie dialogu międzypokoleniowego.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Kształtowanie relacji międzypokoleniowych.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Czego uczy nas przeszłość?
- Dziedzictwo kulturowe – co przekażemy młodszymi pokoleniom?
- Propagowanie pokoleniowej wymiany wiedzy i doświadczeń.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Relacje międzypokoleniowe są podstawą funkcjonowania każdego społeczeństwa.
- Programy międzypokoleniowe dążą do wymiany zasobów i procesu uczenia się pomiędzy młodszymi i starszymi generacjami. Wymiana wiąże się z korzyściami indywidualnymi i społecznymi.
- Dialog jest podstawą skutecznej komunikacji i porozumienia międzypokoleniowego.
- Czerpiąc z przeszłości, kształtujemy przyszłość.

→ ZASADY

- Szanuję historię i tradycję.
- Angażuję się w działania o charakterze rozrywkowym, wspólną pracę społeczną na rzecz porozumienia międzypokoleniowego.
- Uważnie słucham osób starszych, które przekazują mi swoje doświadczenia i wiedzę.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- „Każde pokolenie ma prawo do swego stylu życia, zainteresowań, do swego towarzystwa i rozrywek, każde reprezentuje inne wartości i może wiele dać z siebie dla wspólnego dobra. Ważne jest to tym bardziej w rodzinie. W stosunkach między pokoleniami potrzebna jest kultura, takt i sztuka dyplomacji, na pierwszym miejscu jest zdrowy rozsądek i sprawiedliwość, bo tam, gdzie są one naruszone nieuchronnie dochodzi do pretensji i konfliktów”¹.
- Kształtowanie relacji międzypokoleniowych wytwarza w młodzieży poczucie własnej tożsamości z rodziną i społeczeństwem.
- „Życie osób starszych ułatwia nam zdanie sobie sprawy z hierarchii wartości ludzkich; ukazuje ciągłość pokoleń [...]. Osoby starsze ponadto mają charakterystykę przekraczania barier między pokoleniami, zanim one zaistnieją”².

1 B. Szatur-Jaworska, P. Błędowski, M. Dzięgielewska, *Podstawy gerontologii społecznej*, Oficyna Wydawnicza Aspra, Warszawa 2006, s. 63.

2 FC 27.

→ ZASADY

- Działanie międzypokoleniowe opieram na wzajemności. Wykazują się tolerancją i zrozumieniem dla młodych.
- Uczę poczucia odpowiedzialności za dorobek przodków.
- Rodzice i dziadkowie przekazują młodym całą historię rodzinną, wiążąc ją ze środowiskiem lokalnym i wydarzeniami historycznymi.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- „W rodzinie ludzkiej jesteśmy dziś wszyscy wzajemnie od siebie zależni i odpowiedzialni, jedni od drugich. Trzeba więc solidarności międzypokoleniowej”³.
- W dialogu między pokoleniami istotna jest ciągłość wiedzy i pamięci, przekazywana w szczerych rozmowach. Do tego potrzebne jest nawiązanie prawdziwych relacji, poznanie się i ciekawość innych.
- Pełne zdobycie kompetencji właściwego interpretowania świata i rozumienia siebie nie jest możliwe bez spotkań międzygeneracyjnych.

→ ZASADY

- Promuję ogólnoludzkie wartości i postawy społeczne poprzez integrację i twórczą współpracę młodszych i starszych.
- Dbam o budowanie właściwego wizerunku starości.
- Organizuję spotkania międzypokoleniowe w szkole.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Praktycznym wymiarem dialogu międzypokoleniowego jest zaangażowanie uczestników w opracowywanie programu i poczucie wpływu na jego przebieg i rezultaty. Nie tylko starsi uczą młodych, ale dorośli i starsi uczą również od swoich dzieci i wnuków. Jednym z pomysłów może być przeprowadzenie kampanii społecznej na rzecz wolontariatu osób z różnych pokoleń. Celem takiego działania jest integracja i twórcza współpraca młodszych i starszych.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Młodzież angażuje się w działania na rzecz porozumienia międzypokoleniowego. Takie działania opiera na wzajemności. Wykazuje się tolerancją i zrozumieniem dla osób starszych, ich przeżyć oraz poglądów. Chętnie słucha i jest ciekawa wiedzy i doświadczenia swoich rodziców i dziadków.

3 Benedykt XVI, *Papież do nowych ambasadorów przy Watykanie*, Rzym, 15.12.2011, [online:] <https://www.gosc.pl/doc/1032778.Papiez-do-nowych-ambasadorow-przy-Watykanie> [dostęp: 31.08.2022].

1.10. ZAGROŻENIA

Coraz częściej mówi się o dyskryminacji ze względu na wiek. Panujący kult młodości niesie ze sobą brak akceptacji starości. Dialog międzypokoleniowy staje się wyzwaniem naszych czasów. Pełne zdobycie kompetencji właściwego interpretowania świata i rozumienia hierarchii wartości nie jest możliwe bez spotkań międzypokoleniowych.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

DO MŁODYCH

” Szukajcie prawdy jasnego płomienia,
Szukajcie nowych, nieodkrytych dróg!
Za każdym krokiem w tajniki stworzenia
Coraz się dusza ludzka rozprzestrzenia
I większym staje się Bóg!

Choć otrząśnicie kwiaty barwnych mitów,
Choć rozproszycie legendowy mrok,
Choć mgłę urojeń zedrzą z błękitów,
Ludziom niebiańskich nie zbraknie zachwytów,
Lecz dalej sięgnie ich wzrok.

Każda epoka ma swe własne cele
I zapomina o wczorajszych snach:
Nieście więc wiedzy pochodnię na czele
I nowy udział bierzcie w wieków dziele,
Przyszłości podnoście gmach!

Ale nie depczcie przeszłości ołtarzy,
Choć macie sami doskonalsze wznieść:
Na nich się jeszcze święty ogień żarzy,
I miłość ludzka stoi tam na straży,
I wy winniście im cześć!

Ze światem, który w ciemność już zachodzi
Wraz z całą tęczą idealnych snów,
Prawdziwa mądrość niechaj was pogodzi –
I wasze gwiazdy, o zdobywcy młodzi,
W ciemnościach pogasną znów!

↑ A. Asnyk, *Do młodych*, [online:] <https://lektury.gov.pl/lektura/do-mlodych> [dostęp: 31.08.2022].

KOMENTARZ

Adam Asnyk (1838–1897) w utworze *Do młodych*, nazywanym „manifestem pozytywistów”, apeluje o poszukiwanie nowych dróg, przekonując przy tym, że rozwój i postęp opierają się na odkryciach przeszłości, dlatego przodkom należy się szacunek.

Każde pokolenie zmienia świat, bo pisze na nowo swoją historię. Doświadczenia przeszłości mogą jednak stać się inspiracją do korzystnych zmian w teraźniejszości. Bez spojrzenia w przeszłość trudno jest bowiem zrozumieć, kim jesteśmy, co tu robimy i dlaczego, co zawdzięczamy przodkom. Czerpanie z dorobku naszych dziadków, korzystanie z osiągnięć cywilizacji stanowi cenną lekcję.

III. NAUCZANIE

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

Każde pokolenie jest nośnikiem własnych wartości, których wymiana stanowi istotny łańcuch żywego przekazu prawdy, wiary i mądrości. Doświadczenia przeszłości mogą stać się inspiracją do korzystnych zmian w teraźniejszości, zgodnie ze starożytną maksymą: *Historia magistra vitae est* – „Historia jest nauczycielką życia”.

Dialog, będący podstawowym problemem ludzkiej egzystencji, umożliwia komunikację i umacnia relacje międzyludzkie⁴. Szczególnie zaś dialog międzypokoleniowy, odnoszący się do komunikacji między młodymi i starszymi, daje możliwość czerpania ze skarbcza przeszłości i stanowi źródło inspiracji. Dzieje się tak dlatego, że przodkowie zgromadzili już bogaty bagaż przeżyć. Wynika stąd, że w procesie inspiracji nowego pokolenia ważną rolę odgrywa pamięć rozumiana jako zdolność gromadzenia i przechowywania rezultatów procesów poznania zmysłowego i umysłowego oraz ich przywoływania.

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Drogą dialogu międzypokoleniowego odbywa się transmisja tradycyjnych wartości egzystencjalnych. Do tego dialogu zaproszona jest zarówno rodzina, jak i środowiska społeczne, w których funkcjonuje młodzież. Instytucja szkoły jest w tym aspekcie szczególnie ważna i może uczestniczyć w projektach

4 Por. W. Buczek, *Dialog*, w: *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*, red. K. Chałas, A. Maj, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom 2016, s. 250.

integrujących młodzież o różnych potrzebach edukacyjnych z osobami starszymi ze środowiska lokalnego.

Istnieją ciekawe inicjatywy związane z łączeniem generacji, np. tworzenie wspólnych przestrzeni dla domu opieki senioralnej i akademików studenckich oraz zajęcia dla uczniów szkoły podstawowej i uniwersytetu trzeciego wieku, które odpowiadają na bieżące potrzeby społeczności.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

Wiele nurtów we współczesnej psychologii bazuje na analizie doświadczeń z przeszłości. Są one różne – dobre, miłe, związane z pozytywnymi stanami emocjonalnymi, sukcesami, ale też trudne i bolesne, związane z negatywnymi stanami emocjonalnymi, własnymi niepowodzeniami, zadaną krzywdą. Przeszłości nie można już zmienić, można zmienić do niej własny stosunek, a z każdego doświadczenia – dzięki zdolności do refleksji, uczeniu się na błędach i wyciąganiu wniosków – można czerpać inspirację do budowania przyszłości.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Wspólnota Kościoła to zgromadzenie widzialne, istniejące w określonym kontekście historycznym, miejscu i czasie. Jednocześnie Kościół ma wymiar duchowy, wielopokoleniowy i ponadczasowy. Trwa w czasie, ale równocześnie dziedziczy przeszłość i przygotowuje przyszłość dla następnych pokoleń⁵. Każdy człowiek, będący w Kościele, staje się dzięki wszystkim pokoleniom niejako „diedzicem”, otrzymuje w tej wspólnocie swego rodzaju „talenty”, wszystko, co jest depozytem wiary trwającym w Kościele. Wszystkie doświadczenia, tworzące tożsamość, człowiek powinien pomnażać, rozwijać je w sobie. Powinny się one stać dla niego również źródłem inspiracji. Ponadto każdy członek Kościoła jest zobowiązany do poświęcania się na rzecz wspólnoty, w której żyje, do rozwijania jej, kształtowania, dawania świadectwa innym.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

Pragniemy przyjąć w całej rozciągłości te wszystkie wartości, które narody słowiańskie wniosły i wnoszą do duchowego dziedzictwa Kościoła i ludzkości. Świadomy tego wspólnego bogactwa, cały Kościół wyraża swoją duchową solidarność z nimi i potwierdza własną odpowiedzialność za Ewangelię, za dzieło zbawienia,

⁵ Por. KKK 1880.

które i dzisiaj zgodnie ze swym posłannictwem ma urzeczywistniać w całym świecie aż po krańce ziemi. Pragniemy sięgać do przeszłości, aby w jej świetle zrozumieć obecną rzeczywistość i odgadnąć przyszłość. Posłannictwo Kościoła jest bowiem zawsze skierowane z niewzruszoną nadzieją ku przyszłości.

↑ SA 31.

” Zapytajmy jeszcze raz: w czym możemy pokładać nadzieję? W czym nie możemy pokładać nadziei? Przede wszystkim musimy stwierdzić, że postęp sumaryczny jest możliwy tylko w zakresie materialnym. Tu, w coraz lepszym poznaniu struktur materii i w pojawiających się w związku z tym coraz bardziej doskonałych wynalazkach, jawi się oczywiście ciągłość postępu mającego na celu coraz większe panowanie nad naturą. Natomiast w sferze świadomości etycznej i decyzji moralnej nie ma podobnej możliwości sumowania, z prostego powodu, że wolność człowieka jest wciąż nowa i wciąż na nowo musi decydować. Nie są one nigdy po prostu podejmowane za nas przez innych – w takim bowiem przypadku nie byłibyśmy już wolni. Wolność zakłada, że przy podejmowaniu fundamentalnych decyzji każdy człowiek, każde pokolenie jest nowym początkiem. Oczywiście, nowe pokolenia muszą budować na wiedzy i doświadczeniu tych, które je poprzedzały, jak też mogą czerpać ze skarbcza moralnego całej ludzkości.

↑ SpS 24.

„ Jaki świat chcemy przekazać tym, którzy będą po nas, dorastającym dzieciom? Pytanie to dotyczy nie tylko w sposób wyizolowany środowiska, ponieważ nie można podnieść tej kwestii w sposób fragmentaryczny. Kiedy zastanawiamy się nad światem, jaki chcielibyśmy pozostawić, myślimy przede wszystkim o jego ogólnej orientacji, jego sensie, jego wartościach. Jeśli nie pulsuje w nich to podstawowe pytanie, to nie sądzę, aby nasze niepokoje ekologiczne mogły doprowadzić do istotnych efektów. Ale jeśli pytanie to jest zadawane odważnie, to prowadzi nas nieuchronnie do wielu innych bardzo bezpośrednich pytań: Po co przechodzimy przez ten świat? Po co się narodziliśmy? W jakim celu pracujemy i walczymy? Dlaczego ta ziemia nas potrzebuje? Nie wystarczy więc powiedzieć, że musimy się niepokoić o przyszłe pokolenia. Trzeba zdać sobie sprawę, że stawką jest nasza godność. To my sami, jako pierwsi, jesteśmy zainteresowani w przekazywaniu takiej planety, gdzie ludzkość, która przyjdzie po nas, mogłaby zamieszkać. To dramat dla nas samych, bo odwołuje się do sensu naszej bytności na tej ziemi.

↑ LS 160.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Nie gardź opowiadaniem mędrców,
a przyłóż się do ich przypowieści,
albowiem od nich nauczysz się biegłości,
i jak trzeba pełnić służbę u władców.
Nie odsuwaj się od opowieści starców,
albowiem i oni nauczyli się ich od swoich ojców;
od nich i ty nauczysz się rozumu,
by w czasie potrzeby dać odpowiedź.

↑ Syr 8,8-9.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

” Społeczność jest grupą osób powiązanych w sposób organiczny zasadą jedności, która przekracza każdą z nich. Społeczność, zgromadzenie widzialne i zarazem duchowe, trwa w czasie; dziedziczy przeszłość i przygotowuje przyszłość. Każdy człowiek staje się dzięki niej „dziedzicem”, otrzymuje „talenty”, które wzbogacają jego tożsamość i których owoce powinien pomnażać. Słusznie więc każdy człowiek jest zobowiązany do poświęcania się na rzecz wspólnot, do których należy, i do szacunku wobec władz troszczących się o dobro wspólne.

↑ KKK 1880.

V. LITERATURA

Asnyk A., *Do młodych*, [online:] <https://lektury.gov.pl/lektura/do-mlodych> [dostęp: 31.08.2022].

Benedykt XVI, *Encyklika Spe salvi*, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2007.

Benedykt XVI, *Papież do nowych ambasadorów przy Watykanie*, Rzym, 15.12.2011, [online:] <https://www.gosc.pl/doc/1032778.Papiez-do-nowych-ambasadorow-przy-Watykanie> [dostęp: 31.08.2022].

Buczek W., *Dialog*, w: *Encyklopedia aksjologii pedagogicznej*, red. K. Chałas, A. Maj, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom 2016, s. 249-255.

Franciszek, *Encyklika Laudato si'*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2015.

Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska Familiaris consortio*, w: tegoż, *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. M. Romanek, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2006, s. 89-213.

- Jan Paweł II, *Encyklika Slavorum Apostoli*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Społeczny Instytut Wydawniczy Znak, Kraków 2009, s. 215–252.
- Kądziołka W., *Dialog źródłem wychowania w rodzinie*, Wydawnictwo WAM, Kraków 2012.
- Kozielecki J., *Koncepcje psychologiczne człowieka*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2000.
- Rosenberg M.B., *Edukacja wzbogacająca życie. Porozumienie bez przemocy przyczynia się do poprawy wyników nauczania, redukuje konflikty i wzbogaca wzajemne relacje między uczniami i nauczycielami*, tłum. A. Mills, Jacek Santorski & Co Agencja Wydawnicza, Warszawa 2006.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym [Gaudium et spes]*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, red. M. Przybył, Wydawnictwo Pallottinum, Poznań 2002, s. 526–606.
- Szacka B., *Czas przeszły, pamięć, mit (Współczesne Społeczeństwo Polskie Wobec Przeszłości, t. 3)*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2006.
- Szatur-Jaworska B., Błędowski P., Dziegielewska M., *Podstawy gerontologii społecznej*, Oficyna Wydawnicza Aspra, Warszawa 2006.

